

พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ในเขตตำบลจอมทอง พลายชุมพล บ้านคลอง
วัดจันทร์ และปากโทก อ.เมือง จ.พิษณุโลก
**ETHNOBOTANY IN TOMBON CHOM TONG, PHLAI CHUMPON,
BAN KHLONG, WAT CHAN AND PAK THOK,
MUEANG DISTRICT, PHITSANULOK**

กาญจนา ชนนพคุณ
Kanjana Thananoppakun

Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University
corresponding author e-mail: kanjanawongkuna@gmail.com

บทคัดย่อ

จากการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในท้องถิ่นตำบลจอมทอง พลายชุมพล บ้านคลองวัดจันทร์ และปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ด้วยการออกสำรวจเก็บเก็บตัวอย่างพืชในพื้นที่รอบหมู่บ้านและสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากชาวบ้าน ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2556 เพื่อรวบรวมการใช้ประโยชน์จากพืชของชาวบ้าน ตลอดจนส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ ประเภท และวิธีการใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งเก็บตัวอย่างเพื่อจัดจำแนกพืชในระดับชนิด พบว่ามีพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ 339 ชนิด 247 สกุล 87 วงศ์ แบ่งการใช้ประโยชน์จากพืชได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) พืชอาหาร จำนวน 103 ชนิด 2) พืชสมุนไพร จำนวน 115 ชนิด 3) พืชที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อจำนวน 21 ชนิด 4) ที่อยู่อาศัยและอุปกรณ์เครื่องใช้ จำนวน 6 ชนิด และ 5) พืชที่เป็นไม้ประดับจำนวน 35 ชนิด

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์จากพืช สำรวจพืช พิษณุโลก

Abstract

An ethnobotanical study was conducted to investigate the use of plants by local people in Tombon Chom Tong, Phlai Chumpon, Ban Klong, Wat Chan, Pak Tok, and Muang district in Phitsanulok province. A field survey was conducted during August 2012 to April, 2013. The key informants (local herbalists) were interviewed including vernacular names, usage, used parts and how to use. The result found that 339 species 247 genera 87 families were recorded. These were classified and based into 5 groups according to their uses, viz, food (103 species), medicine (115 species), ceremonial and ritual purposes (21 species), housing materials and utensils (6 species), and ornamental plants (35 species).

Keywords: plant utilization, plant survey, Phitsanulok

บทนำ

จังหวัดพิษณุโลกมีที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน เป็นจังหวัดเก่าแก่และมีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน วัดต่าง ๆ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย เป็นจังหวัดทางผ่านไปสู่หลายจังหวัดในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีความเจริญทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ความเจริญเหล่านี้ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในจังหวัดให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากความเจริญของการคมนาคม สังคมและการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามอีกด้านหนึ่งที่เป็นผลเสียของความเจริญก็คือ ความเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาของคนท้องถิ่นที่มีแนวโน้มสูงมากขึ้นและไม่แน่ว่าเราอาจได้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปแล้วอย่างไม่รู้ตัว เนื่องจากไม่เคยมีการศึกษาการมีอยู่ของทรัพยากรพืชและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชของท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมมาก่อน ซึ่งการใช้ประโยชน์จากพืชของแต่ละเผ่าพันธุ์หรือท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัว ปัจจุบันกำลังจะสูญหายไปด้วยความเจริญและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จากสังคมภายนอกที่เข้ามาแทนที่ (ชูศรี, 2545) การศึกษาทางด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านมีการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายพื้นที่ (ทิพย์สุดา, 2541; จิราณี, 2551; ปรัชญา และคณะ, 2553) แต่การวิจัยด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชุมชนของประเทศไทยยังต้องการการศึกษาจากนักวิจัยสาขาต่าง ๆ ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการสำรวจชนิดและการใช้ประโยชน์จากพืชในเขตตำบลจอมทอง ตำบลปากโทก ตำบลพลายชุมพล ตำบลบ้านคลอง และตำบลวัดจันทร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นเขตศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจของจังหวัดจึงมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพยากรพืช และองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพืชเป็นอย่างมาก ซึ่งข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานให้คนในท้องถิ่นทุกระดับเข้าใจ และเห็นความสำคัญของพันธุ์พืช และการใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่นของตนเอง ก่อนที่ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชของชุมชนจะหายไปจากจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชในเขตตำบลจอมทอง ปากโทก พลายชุมพล บ้านคลอง และวัดจันทร์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2556 เดือนละ 1-2 ครั้ง โดยสำรวจและเลือกสัมภาษณ์ประชากรที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากพืชจริงในแต่ละตำบล ซึ่งพบว่ามิผู้ใช้ประโยชน์จากพืชกระจายอยู่ในแต่ละหมู่บ้านดังนี้ ตำบลจอมทอง 9 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1 บ้านท่าตะเคียน หมู่ที่ 2 บ้านท่าตะเคียน หมู่ที่ 3 บ้านท่าตะเคียน หมู่ที่ 4 บ้านปากโทก หมู่ที่ 5, 6, 7 บ้านจอมทอง และหมู่ที่ 8, 9 บ้านท่าโพธิ์) ตำบลปากโทก 7 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1 และ 3 บ้านไผ่ค่อม หมู่ที่ 2 บ้านตุม หมู่ที่ 4, 5 และ 6 บ้านแสงดาว และหมู่ที่ 7 บ้านคั้งหม้อ) ตำบลพลายชุมพล 5 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1 บ้านวังหิน หมู่ที่ 2 และ 3 บ้านวัดตาล หมู่ที่ 4 บ้านพลายชุมพล และหมู่ที่ 5 บ้านบางพะยอมใต้) ตำบลบ้านคลอง 5 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1 4 และ 5 บ้านคลอง หมู่ที่ 2 และ 3 บ้านบางสะแก) และ ตำบลวัดจันทร์ 6 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 2, 4, 9 บ้านวัดจันทร์หมู่ที่ 7 บ้านดอน หมู่ที่ 8 บ้านนาโพธิ์แดง และหมู่ที่ 10 บ้านวัดจันทร์ตะวันตก) บันทึกภาพ และเก็บตัวอย่างพืช เพื่อนำมาตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ตามคู่มือการจำแนกพรรณไม้ (ก่องกานดา, 2541) และรูปวิธานต่าง ๆ และได้แบ่งเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากพืชตามลักษณะการใช้ประโยชน์ (เต็ม และวิรัช, 2534)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชในเขตตำบลจอมทอง ปากโทก พลายชุมพล บ้านคลอง และวัดจันทร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบพืชที่คนในชุมชนนำมาใช้ประโยชน์จำนวน 339 ชนิด 247 สกุล 87 วงศ์ (ตารางที่ 2) วงศ์ที่พบมากที่สุดคือ วงศ์ Fabaceae 24 ชนิด รองลงมาคือ วงศ์ Zingiberaceae 17 ชนิด Euphorbiaceae 16 ชนิด Lamiaceae และ Rubiaceae วงศ์ละ 14 ชนิด วงศ์ Acanthaceae 12 ชนิดเช่นเดียวกับวงศ์ Araceae ส่วนวงศ์ Solanaceae พบ 11 ชนิด วงศ์ Cucurbitaceae และ Rubiaceae พบวงศ์ละ 10 ชนิด และพืชในวงศ์อื่น ๆ พบจำนวนชนิดต่ำกว่า 10 ชนิดลงไป เช่น วงศ์ Anonaceae, Asteraceae, Poaceae, Moraceae และ Musaceae เป็นต้น จากจำนวนพืชทั้ง 339 ชนิด สามารถแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์จากพืชออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) พืชอาหาร 2) พืชสมุนไพร 3) พืชที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ 4) ที่อยู่อาศัยและอุปกรณ์เครื่องใช้ และ 5) พืชที่เป็นไม้ประดับ พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมากที่สุดจำนวน 115 ชนิด (ร้อยละ 33.92 ของพืชที่พบทั้งหมด) เช่น กรดน้ำ (*Scoparia dulcis*: Scrophulariaceae) ยอดอ่อนฝนเอาแต่น้ำผสมน้ำตาลดื่มแก้อาการหน้ามืด กระจายดำ (*Kaempferia paviflora*: Zingiberaceae) ใช้ลำต้นไต้ดิน และรากต้มเอาน้ำดื่มแก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด ปวดมวนในท้อง และเพชรสังฆาต (*Cissus quadrangularis*: Vitaceae) ลำต้นคั้นเอาน้ำผสมมะขามเปียก ผสมเกลือรับประทาน เป็นยาแก้ริดสีดวง เป็นต้น รองลงมาคือ พืชอาหาร 103 ชนิด ร้อยละ 30.38 ซึ่งมักนำมารับประทานสดเป็นผักเคียงน้ำพริก เป็นผลไม้ และใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องแกง ไม้ประดับ 35 ชนิด ร้อยละ 10.32 ซึ่งเป็นไม้ประดับที่หาซื้อได้ตามตลาดต้นไม้ในปัจจุบัน พืชที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ 21 ชนิด ร้อยละ 6.19 เช่น ญ้าคา (*Imperata cylindrica*: Poaceae) นำใบมัดรวมกันใช้เป็นเทียนพรมน้ำมันต์ และใบเงินใบทอง (*Graptophyllum pictum*: Acanthaceae) เป็นไม้มงคลที่นิยมปลูกติดไว้ในบ้านพักอาศัยไว้ใช้งานมงคลต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ทำน้ำพุทธมนต์ เป็นต้น ส่วนการใช้ประโยชน์จากพืชในประเภทใช้ทำที่อยู่อาศัยและอุปกรณ์เครื่องใช้ มี 6 ชนิด ร้อยละ 1.77 มักเป็นไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในวงศ์ Poaceae เช่น ไผ่รวก (*Bambusa bambos*) ไผ่สีสุก (*Bambusa blumeana*) ไผ่เลี้ยง (*Bambusa multiplex*) ไผ่ป่า (*Bambusa* sp.) เป็นต้น และพบว่าพืชหลายชนิดมีการนำมาใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ประเภท มีพืชถึง 49 ชนิด ร้อยละ 14.45 ที่นำมาใช้เป็นทั้งพืชอาหารและสมุนไพร แสดงตัวอย่างการใช้ประโยชน์ดังตารางที่ 1 ส่วนพืชบางชนิด เช่น มะขาม (*Tamarindus indica*: Fabaceae-Caesalpinioideae) นำมาใช้ประโยชน์ทั้ง 3 ประเภท คือ เป็นอาหาร ใช้เป็นยาระบาย และใช้ลำต้นตัดเป็นแผ่นเพื่อทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้

ตารางที่ 1 การใช้ประโยชน์จากพืชทั้งด้านอาหาร และสมุนไพร

ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	การนำไปใช้ประโยชน์	
		ด้านอาหาร	ด้านยา
กระชายดำ	<i>Kaempferia paviflora</i> Wall. ex Baker (Zingiberaceae)	ลำต้นใต้ดินใช้เป็นเครื่องเทศในอาหาร	ใช้ลำต้นใต้ดินและรากทำยาขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
กระโดน	<i>Careya sphaerica</i> Roxb. (Lecythidaceae)	ยอดอ่อน ใบอ่อน รับประทานเป็นเครื่องเคียงน้ำพริก	ใบใช้รักษาแผลภายนอก ดอกต้มเป็นยาบำรุงหลังคลอด
กระเทียม	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Sm. (Zingiberaceae)	ใช้ลำต้นใต้ดินมาประกอบอาหาร	ใช้ลำต้นใต้ดิน ย่างไฟพอสุก ตำกับน้ำปูนใส คั้นเอาน้ำดื่ม แก้ไข้ตัวร้อน
กระเทียม	<i>Allium sativum</i> L. (Alliaceae)	ใช้เป็นเครื่องเทศปรุงแต่งกลิ่นอาหาร	ใช้รักษาแผลสด โดยใช้กระเทียม มาทุบทาในบริเวณที่เป็นแผล
กะเพรา	<i>Ocimum sanctum</i> L. (Lamiaceae)	ใช้ทำอาหารประเภทผัด แกง	ใช้ใบสด 15-20 ใบ ตำให้น้ำออกมาก ใช้ทาถูเป็นยาแก้ปวดกล้ามเนื้อ
กระชาย	<i>Boesenbergia pandurata</i> (Roxb.) Holtt. (Zingiberaceae)	นำเหง้ามาใช้เป็นเครื่องเทศ	ใช้เหง้า ราก ต้มเป็นน้ำดื่มแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ
ขมิ้นชัน	<i>Curcuma longa</i> L. (Zingiberaceae)	ใช้เป็นเครื่องเทศในอาหาร	แก้ผื่นคันจากแมลงสัตว์กัดต่อย ลำต้นใต้ดินขมิ้นยาว 2 นิ้ว มาฝนกับน้ำต้มสุก หรือจะใช้ผงขมิ้นโรยทาบริเวณที่มีอาการ
ขี้เหล็ก	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby (Fabaceae)	ใช้ใบ ดอก ยอดอ่อน ทำอาหาร เช่น แกง หรือต้มจิ้มกับน้ำพริก	แก้อาการท้องผูก เป็นยาระบาย ใช้ใบอ่อน 2-3 กำมือต้มกับน้ำ 1-1½ ถ้วยแก้ว เดิมเกลือ
ข้าพญู	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb. (Piperaceae)	ใช้ใบใส่ในอาหารประเภทแกง	แก้ท้องอืด ขับลมใช้ราก 1 กำมือ ต้มกับน้ำ 2 ถ้วยแก้ว เคี้ยวให้เหลือน้ำดื่มแก้ปวดท้อง
ติบลิ	<i>Piper retrofractum</i> Vahl (Piperaceae)	ใช้ผลเป็นเครื่องเทศประกอบอาหาร	แก้ท้องอืด และปวดท้อง และแก้อาการคลื่นไส้ อาเจียน
ผักหนาม	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites (Araceae)	ใช้ใบอ่อน ยอดอ่อน เป็นผัก ต้มจิ้มกับน้ำพริก หรือนำมาดอง	โดยใช้ผลติบลิแก้ท้องอืด 1 กำมือ ต้มเอาน้ำดื่ม ราก ต้มกับน้ำดื่ม แก้ไอ ขับเสมหะใช้ใบ ใช้ในตำหรับอบแล้วทา แก้คัน ผื่นแดง
มะกรูด	<i>Citrus hystrix</i> DC. (Rutaceae)	ใช้ใบโรยแต่งหน้าอาหาร ผลใช้ผิวโซลกน้ำพริกเป็นเครื่องแกง	ผ่านผิวมะกรูดสดเป็นชิ้นเล็ก ๆ 1 ซ่อนแกง เดิมการบูร ชงด้วยน้ำเดือด รับประทาน 1 ถึง 2 ครั้ง ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้
มะรุม	<i>Moringa oleifera</i> Lam. (Moringaceae)	ใช้ฝักอ่อนแกงเรียง แกงส้ม ดอกหลวง จิ้มกับน้ำพริก	ใช้ใบแห้งบดละเอียด รับประทาน ตอนพิษไข้
มะลิ	<i>Citrus ichangensis</i> Swingle (Rutaceae)	นำใบผลประกอบอาหารทำให้มีรสเปรี้ยว	สามารถทานเพื่อพอกโลหิตระดู แก้ไอ กัดเสมหะ แก้เลือดออกตามไรฟัน รากฝนเอาน้ำดื่ม ใช้เป็นยากระทุ้งพิษ แก้พิษผด
แมงลัก	<i>Ocimum americanum</i> L. (Lamiaceae)	เมล็ดแช่น้ำให้พองใช้เป็นส่วผสมของการทำอาหารและขนมต่าง ๆ	สำแดง แก้พิษฝ้ายใน แก้เสมหะเป็นพิษ เมล็ดแช่น้ำให้พองดื่มก่อนนอน จะช่วยทำให้ระบาย
ยอ	<i>Morinda citrifolia</i> L. (Rubiaceae)	ใช้ใบทำอาหาร เช่น แกงกับปลา ห่อหมกปลาหรือหมู	นำผลโตเต็มที่แต่ไม่สุก ผ่านเป็นชิ้นบาง ๆ คั่วไฟอ่อนให้เหลืองกรอบ ใช้ครั้งละ 1 กำมือ ต้มหรือชงกับน้ำ เป็นยาขับลม
ยี่ห่วย	<i>Ocimum gratissimum</i> L. (Lamiaceae)	ใช้ใบในการแต่งกลิ่นอาหารโดยโซลกกับเครื่องแกง	ใช้ต้น ราก ตากให้แห้ง นำมาต้มแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม
เล็บครุฑ	<i>Polyscias fruticosa</i> (L.) Harms (Araliaceae)	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักสด	ใช้ใบตำพอกแก้ปวดบวม สมานแผล ใช้รากต้มดื่ม ขับปัสสาวะ
เล็บมือนาง	<i>Quisqualis indica</i> L. (Combretaceae)	กลีบดอกนำมาประกอบอาหารโดยการหั่นแล้วนำไปทอดใส่ไข่	ใบใช้ตำพอกเพื่อสมานแผล
สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss. var. <i>siamensis</i> Veleton (Meliaceae)	ยอดอ่อนและช่อดอก ลวกน้ำร้อน จิ้มกับน้ำปลาหวานหรือน้ำพริก ใช้เป็นอาหารผัก	เป็นยาขับเจริญอาหาร ขับลม
สะระแหน่	<i>Mentha cordifolia</i> Opiz ex Fresen (Lamiaceae)	ใช้ใบโรยหน้าแต่งกลิ่นอาหารประเภทยำ ลาบ	นำใบมาบดละเอียดแล้วทาผิวหนัง ทำให้อ่อนนุ่มชุ่มชื้น และไล่ยุง
สายชูใหญ่	<i>Capparis horrida</i> L.f. (Capparaceae)	ยอดอ่อน ผลอ่อนกินสดเป็นผักเคียง น้ำพริก ส่วนผลสุกกินสด มีรสหวาน	ใบนำมาคั้นเอาน้ำดื่ม แก้ไข้ ตอนพิษต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น อาการแพ้อาหาร
หม่อน	<i>Morus alba</i> L. (Moraceae)	ผลรับประทานเป็นผลไม้	ใช้ใบแห้งหรือสด ต้มกับน้ำ แก้ไอ เจ็บคอ
โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L. (Lamiaceae)	ใบโรยหน้าแต่งกลิ่นอาหาร	ใบคั้นเอาน้ำ ผสมน้ำผึ้ง จิบแก้ไอ
อัญชัน	<i>Clitoria ternatea</i> L. (Fabaceae-Papilionoideae)	กลีบดอกต้ม คั้นเป็นสีแต่งอาหารได้นำดอกมาทอด ผัด จิ้มกับน้ำพริกได้	เป็นยาระบาย ใช้รากแห้ง ต้มกับน้ำดื่ม

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ในเขตตำบลจอมทอง พลายชุมพล บ้านคลอง ปากโทก และวัดจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
1	ACANTHACEAE	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	เหรือกปลาหมอ	23	ANACARDIACEAE	<i>Bouea oppositifolia</i> (Roxb.) Meisn.	มะยงชิด
2	ACANTHACEAE	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.f.) Wall. ex Nees	ฟ้าทะลายโจร	24	ANACARDIACEAE	<i>Dracontomelon dao</i> (Blanco) Merr. & Rolfe	พระเจ้าห้าพระองค์
3	ACANTHACEAE	<i>Barleria cristata</i> L.	อังกาบ	25	ANACARDIACEAE	<i>Mangifera indica</i> L.	มะม่วง
4	ACANTHACEAE	<i>B. lupulina</i> Lindl.	เสลดพังพอนตัวผู้	26	ANACARDIACEAE	<i>Spondias cytherea</i> Sonn.	เชี้ยวเสวย
5	ACANTHACEAE	<i>B. strigosa</i> Willd.	สังกรณี	27	ANACARDIACEAE	<i>S. pinnata</i> (L.f.) Kurz	มะกอกฝรั่ง
6	ACANTHACEAE	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm.f.) Lindau	เสลดพังพอนตัวเมีย	28	ANNONACEAE	<i>Anaxagorea luzonensis</i> A. Gray	มะกอก
7	ACANTHACEAE	<i>Graptophyllum pictum</i> (L.) Griff.	ใบเงิน, ใบทอง	29	ANNONACEAE	<i>Annona reticulata</i> L.	กำลังวัวเถลิง
8	ACANTHACEAE	<i>Justicia fragilis</i> Wall. ex Clarke	ปึกโกคำ	30	ANNONACEAE	<i>A. squamosa</i> L.	น้อยโหน่ง
9	ACANTHACEAE	<i>J. gangetica</i> L.	เบญจรงค์ 5 สี	31	ANNONACEAE	<i>Artabotrys siamensis</i> Miq.	น้อยหน่า
10	ACANTHACEAE	<i>Pseuderanthemum palatiferum</i> (Wall.) Radlk.	ฮว่านร็อก	32	ANNONACEAE	<i>Cananga odorata</i> (Lam.) Hook.f. & Thomson var. <i>odorata</i>	การเวก
11	ACANTHACEAE	<i>Rhinacanthus nasutus</i> (L.) Kuntze	ทองพันชั่ง	33	ANNONACEAE	<i>Rauwenhoffia siamensis</i> Scheff.	กระดังงา
12	ACANTHACEAE	<i>Thunbergia erecta</i> (Benth.) T. Anderson	ชื่องานาง	34	APOCYNACEAE	<i>Adenium obesum</i> (Forssk.) Roem. & Schult.	นมแมว
13	ACANTHACEAE	<i>T. laurifolia</i> Lindl.	รางจืด	35	APOCYNACEAE	<i>Carissa carandas</i> L.	ชวนชม
14	ALLIACEAE	<i>Allium ascalonicum</i> L.	หอม	36	APOCYNACEAE	<i>Plumeria rubra</i> L.	มะนาวโท
15	ALLIACEAE	<i>A.sativum</i> L.	กระเทียม	37	APOCYNACEAE	<i>Tabernaemontana divaricata</i> (L.) R.Br. ex Roem. & Schult.	ลีลาวดี
16	ALLIACEAE	<i>A. tuberosum</i> Rottler ex Spreng.	กุยช่าย	38	APOCYNACEAE	<i>Wrightia pubescens</i> R.Br.	พุทจีบ
17	AMARANTHACEAE	<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) R.Br. ex DC.	ผักเป็ด	39	ARACEAE	<i>Dieffenbachia</i> sp.	โมก
18	AMARANTHACEAE	<i>Gomphrena globosa</i> L.	บานไม่รู้โรย	40	ARACEAE	<i>Colocasia gigantea</i> (Blume) Hook.f.	เศรษฐีวินสัน
19	AMARYLLIDACEAE	<i>Crinum jagus</i> (J. Thoms.) Dandy	ว่านเศรษฐีนางกวัก	41	ARACEAE	<i>Acorus calamus</i> L.	คูน, บอน
20	AMARYLLIDACEAE	<i>C. asiaticum</i> L.	พลับพลึง	42	ARACEAE	<i>Alocasia cucullata</i> (Lour.) G.Don	ว่านน้ำ
21	AMARYLLIDACEAE	<i>Proiophrys amboinensis</i> (L.) Herb.	ว่านนางล้อม	43	ARACEAE	<i>A. lindenii</i> Rodigas	ว่านทรหด
22	ANACARDIACEAE	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	มะปราง	44	ARACEAE	<i>Amorphophallus campanulatus</i> Blume ex Decne.	เสน่ห์จันทร์ขาว
							บุก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
45	ARACEAE	<i>Caladium bicolor</i> (Aiton) Vent.	บอนสี	69	ASTERACEAE	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.M.King & H. Rob.	สาบเสือ
46	ARACEAE	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	เผือก	70	ASTERACEAE	<i>Elephantopus scaber</i> L.	โตไม่รู้ล้ม
47	ARACEAE	<i>Epipremnum aureum</i> Engl.	พลูด่าง	71	BALSAMINACEAE	<i>Impatiens balsamina</i> L.	เทียนบ้าน
48	ARACEAE	<i>Homalomena rubescens</i> (Roxb.) Kunth	เสน่ห์จันทร์แดง	72	BASELLACEAE	<i>Basella rubra</i> L.	ผักปลัง
49	ARACEAE	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ผักหนาม	73	BIGNONIACEAE	<i>Dolichandrone serrulata</i> (Wall. ex DC.) Seem.	แคนา
50	ARACEAE	<i>Syngonium podophyllum</i> Schott	เงินไหลมา	74	BIGNONIACEAE	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	ปีบ
51	ARECACEAE	<i>Areca catechu</i> L.	หมาก	75	BIGNONIACEAE	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	เพกา
52	ARECACEAE	<i>Cocos nucifera</i> L.	มะพร้าว	76	BRASSICACEAE	<i>Brassica alboglabra</i> L.H.Bailey	ผักคะน้า
53	ARECACEAE	<i>Cyrtostachys renda</i> Blume	หมากแดง	77	BRASSICACEAE	<i>B. chinensis</i> L. var. <i>chinensis</i>	ผักกาดขาว
54	ARECACEAE	<i>Salacca zalacca</i> (Gaertn.) Voss	สละ	78	BRASSICACEAE	<i>B. rapa</i> L.	กวาดต้ง
55	ARALIACEAE	<i>Panax ginseng</i> C.A. Mey.	โสม	79	BRASSICACEAE	<i>B. oleracea</i> L. var. <i>capitata</i> L.	ผักกาดฝรั่ง
56	ARALIACEAE	<i>Polyscias fruticosa</i> (L.) Harms	เล็บครุฑ	80	BROMELIACEAE	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	กะหล่ำปลี
57	ARALIACEAE	<i>Schefflera leucantha</i> R. Vig.	หนุมานประสานกาย	81	BROMELIACEAE	<i>Tillandsia usneoides</i> (L.) L.	สับปะรด
58	ASPARAGACEAE	<i>Dracaena fragrans</i> (L.) Ker Gawl.	วาสนา	82	CACTACEAE	<i>Hylocereus undatus</i> (Haw.) Britton & Rose	หนวดถ้ำ
59	ASPARAGACEAE	<i>D. loureiri</i> Gagnep.	จันทร์แดง	83	CAPPARACEAE	<i>Cleome gynandra</i> L.	แก้วมังกร
60	ASPARAGACEAE	<i>D. sanderiana</i> Sander	ไผ่กวานอิม	84	CAPPARACEAE	<i>Crateva adansonii</i> DC. subsp. <i>odorata</i> Jacobs	ผักเสี้ยน
61	ASPARAGACEAE	<i>Sansevieria cylindrica</i> Bojer	ว่านงาช้าง	85	CAPPARACEAE	<i>C. magna</i> (Lour.) DC.	กุ่มบก
62	ASPHODELACEAE	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	ว่านหางจระเข้	86	CAPPARACEAE	<i>Capparis horrida</i> L.f.	กุ่มน้ำ
63	ASPLENIACEAE	<i>Asplenium nidus</i> L. var. <i>nidus</i>	เฟิร์น	87	CARICACEAE	<i>Carica papaya</i> L.	สายชูใหญ่
64	ASTERACEAE	<i>Gynura procumbens</i> (Lour.) Merr.	ข้าหลวงหลังลาย	88	COMBRETACEAE	<i>Quisqualis indica</i> L.	มะละกอ
65	ASTERACEAE	<i>Pluchea indica</i> (L.) Less.	แปะตำปิง	89	COMBRETACEAE	<i>Terminalia chebula</i> Retz. var. <i>nana</i> Gagnep.	เล็บมือนาง
66	ASTERACEAE	<i>Tagetes erecta</i> L.	ขลุ่	90	COMBRETACEAE	<i>T. citrina</i> (Gaertn.) Roxb.	สมอหนัง
67	ASTERACEAE	<i>Zinnia violacea</i> Cav.	ดาวเรืองใหญ่	91	COMBRETACEAE	<i>T. ivorensis</i> A.Chev.	สมอติ่ง
68	ASTERACEAE	<i>Artemisia annua</i> L.	บานชื่น	92	COMMELINACEAE	<i>Murdannia loriformis</i> (Hassk.) R.S. Rao & Kammathy	หูกกระจัง
			โกฐจุฬาลำพา				หญ้าปักกิ่ง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
93	COMMELINACEAE	Tradescantia spathacea Sw.	ว่านหอยแครง	113	EUPHORBIACEAE	Acalypha hispida Burm.f.	หางกระรอกแดง
94	CONVOLVULACEAE	Ipomoea aquatica Forssk.	ผักบุ้ง	114	EUPHORBIACEAE	Baccaurea brevipes Hook.f.	มะไฟ
95	CONVOLVULACEAE	I. batatas (L.) Lam.	มันแกว	115	EUPHORBIACEAE	Codiaeum variegatum (L.) Rumph. ex A. Juss.	โกสน
96	CUCURBITACEAE	Citrullus vulgaris Schrad.	แตงโม	116	EUPHORBIACEAE	Croton tiglium L.	สลอดตัน
97	CUCURBITACEAE	Coccinia grandis (L.) Voigt.	ผักตำลึง	117	EUPHORBIACEAE	Euphorbia millii Des Moul.	โป๊ยเซียน
98	CUCURBITACEAE	Cucumis melo L.	แตงไทย	118	EUPHORBIACEAE	E. tirucalli L.	พญาไร้ใบ
99	CUCURBITACEAE	C. sativus L.	แตงกวา	119	EUPHORBIACEAE	Excoecaria cochinchinensis Lour. var. cochinchinensis	กระบือเจ็ดตัว
100	CUCURBITACEAE	Momordica charantia L.	มะระขี้นก	120	EUPHORBIACEAE	Mallotus philippensis (Lam.) Müll. Arg.	แหงทวย
101	CUCURBITACEAE	M. cochinchinensis (Lour.) Spreng.	ฟักข้าว	121	EUPHORBIACEAE	Manihot esculenta Crantz	มันสำปะหลัง
102	CUCURBITACEAE	Cucurbita moschata Duchesne	ฟักทอง	122	EUPHORBIACEAE	Phyllanthus acidus (L.) Skeels	มะยม
103	CUCURBITACEAE	Luffa acutangula (L.) Roxb.	บวบเหลี่ยม	123	EUPHORBIACEAE	P. amarus Schumacher & Thonn.	ลูกใต้ใบ
104	CUCURBITACEAE	Benincasa hispida (Thunb.) Cogn.	ฟักเขียว	124	EUPHORBIACEAE	P. emblica L.	มะขามป้อม
105	DIOSCOREACEAE	Dioscorea esculenta (Lour.) Burkill	มันมือเสือ	125	EUPHORBIACEAE	P. pulcher Wall. ex Müll. Arg.	ว่านธรณีสาร
106	DIOSCOREACEAE	D. pentaphylla L.	มันอ่อน	126	EUPHORBIACEAE	Sapium indicum Willd.	สมอทะเล
107	DIPTEROCARPACEAE	Shorea robusta Gaertn.	สาละ	127	EUPHORBIACEAE	Sauropus androgynus (L.) Merr.	ผักหวานบ้าน
108	DIPTEROCARPACEAE	Vatica diospyroides Symington	จันทน์กะพ้อ	128	EUPHORBIACEAE	Suregada multiflorum (A.Juss.) Baill.	ชันทองพญาบาท
109	EBENACEAE	Diospyros decandra Lour.	จันทน์หอม	129	FABACEAE-CAESALPINIOIDEAE	Acacia pennata (L.) Willd. subsp. insuavis (Lace) I.C.Nielsen	ชะอม
110	EBENACEAE	D. rhodocalyx Kurz	ตะโกนา	130	FABACEAE-CAESALPINIOIDEAE	Bauhinia acuminata L.	กาหลง
111	EBENACEAE	D. mollis Griff.	มะเกลือ	131	FABACEAE-CAESALPINIOIDEAE	B. siamensis K. Larsen & S.S. Larsen	สร้อยสยาม
112	ELAEOCARPACEAE	Elaeocarpus hygrophilus Kurz	มะกอกน้ำ	132	FABACEAE-CAESALPINIOIDEAE	Cassia alata L.	ขุมเห็ดเทศ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
133	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Cassia fistula L.	คูน, ขี้พญากษ	147	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Dolichos lablab L.	ถั่วแปบ
134	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Caesalpinia sappan L.	ฝาง	148	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Indigofera galegoides DC.	ชะคราม
135	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Pterocarpus indicus Willd.	ประตู่บ้าน	149	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Phyllodium pulchellum (L.) Desv.	เกล็ดปลาซ่อน
136	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	P. macrocarpus Kurz.	ประตู่	150	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Psophocarpus tetragonolobus (L.) DC.	ถั่วพู
137	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Senna siamea (Lam.) H.S. Irwin & Barneby	ขี้เหล็ก	151	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Sesbania grandiflora (L.) Desv.	แค, แคบ้าน, แคแดง
138	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Sindora siamensis Teijsm. & Miq.	มะค่าแต้	152	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	S. aculeate (L.) Poir.	โสนคางคก
139	FABACEAE- CAESALPINIOIDEAE	Tamarindus indica L.	มะขาม	153	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	S. javanica Miq.	โสนกินดอก
140	FABACEAE- MIMOSOIDEAE	Albizia procera (Roxb.) Benth.	ทึงถ่อน	154	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Vigna unguiculata (L.) Walp. subsp. unguiculata Bertonii	ถั่วฝักยาว
141	FABACEAE- MIMOSOIDEAE	Leucaena leucocephala (Lam.) de Wit	กระถิน	155	FLACOURTIACEAE	Flacourtia indica (Burm.f.) Merr.	ตะขบป่า
142	FABACEAE- MIMOSOIDEAE	Mimosa pigra L.	ไมยราบต้น	156	GUTTIFERAE	Garcinia cowa Roxb.	ชะมวง
143	FABACEAE- MIMOSOIDEAE	Pithecellobium dulce (Roxb.) Benth.	มะขามเทศ	157	GUTTIFERAE	G. mangostana L.	มังคุด
144	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Clitoria ternatea L.	อัญชัน	158	GUTTIFERAE	G. schomburgkiana Pierre	มะดัน
145	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Dalbergia cochinchinensis Pierre	พะยุง	159	GUTTIFERAE	Mammea siamensis Kosterm.	สารภี, สร้อยภี
146	FABACEAE- PAPILIONOIDEAE	Desmodium gangeticum (L.) DC.	อีเหนียว	160	GUTTIFERAE	Mesua ferrea L.	บุนนาค

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
161	HYPOXIDACEAE	Molineria latifolia (Dryand. ex W.T.Aiton) Kurz	ว่านสากเหล็ก	184	LYTHRACEAE	Lawsonia inermis L.	เทียนกิ่ง
162	IRIDACEAE	Belamcanda chinensis (L.) Redouté	ว่านหางช้าง	185	MAGNOLIACEAE	Magnolia coco (Lour.) DC.	ยี่หุบหนู
163	IRIDACEAE	Stephania pierrei Diels	สบู่เลือด	186	MAGNOLIACEAE	Michelia alba DC.	จำปี
164	LAMIACEAE	Clerodendrum chinense (Osbeck) Mabb.	ปึงหอม	187	MAGNOLIACEAE	M. champaca L.	จำปา
165	LAMIACEAE	C. serratum (L.) Moon. var. wallichii C. B. Clarke	อัคคีทวาร	188	MALVACEAE	Abelmoschus esculentus (L.) Moench	กระเจี๊ยบมอญ
166	LAMIACEAE	C. thomsoniae Balf.	มังกรคาบแก้ว	189	MALVACEAE	Abroma augusta (L.) L.f.	เทียนดำ
167	LAMIACEAE	Mentha cordifolia Opiz ex Fresen.	สะระแหน่	190	MALVACEAE	Decaschistia siamensis Craib	หูเสือ
168	LAMIACEAE	Ocimum americanum L.	แมงลัก	191	MALVACEAE	Hibiscus sabdariffa L.	กระเจี๊ยบแดง
169	LAMIACEAE	O. basilicum L.	โหระพา	192	MARANTHACEAE	Calathea picturata (Linden) K.Kosh & Linden cv. vandenheckii	ว่านนกคุ้ม
170	LAMIACEAE	O. gratissimum L.	ยี่หระ	193	MARATTHACEAE	Angiopteris evecta (G.Forst.) Hoffm.	ว่านกับม้า
171	LAMIACEAE	O. tenuiflorum L.	กะเพราแดง	194	MELIACEAE	Aphanamixis polystachya (Wall.) R.Parker	ตาเสือ
172	LAMIACEAE	Orthosiphon aristatus (Blume) Miq.	หญ้านวดแมว	195	MELIACEAE	Azadirachta indica A. Juss. var. siamensis Valetton	สะเดา
173	LAMIACEAE	Plectranthus amboinicus (Lour.) Spreng.	เนียมหูเสือ	196	MELIACEAE	Lansium domesticum Corrêa	लगसल
174	LAMIACEAE	Tectona grandis L.f.	สัก	197	MENISPERMACEAE	Tiliacora triandra Diels	เถาย่านาง
175	LAMIACEAE	Vitex glabrata R.Br.	ไข่น้ำ	198	MENISPERMACEAE	Tinospora crispa (L.) Hook.f. & Thomson	บอระเพ็ด
176	LAMIACEAE	V. negundo L.	คนทีเขมา	199	MORACEAE	Antiaris toxicaria Lesch.	ย่านาง
177	LAMIACEAE	V. trifolia L.	คนทีสอ	200	MORACEAE	Artocarpus heterophyllus Lam.	ขนุน
178	LAURACEAE	Cinnamomum camphora (L.) J. Presl	การบูร	201	MORACEAE	Ficus deltoidea Jack	สาลิกลิ้นทอง
179	LAURACEAE	C. iners Reinw. ex Blume	อบเชย	202	MORACEAE	F. heterophylla L.f.	สลอดน้ำ
180	LAURACEAE	C. porrectum (Roxb.) Kosterm.	เทพทราโร	203	MORACEAE	F. racemosa L.	มะเดื่อ
181	LECYTHIDACEAE	Careya sphaerica Roxb.	กระโดน	204	MORACEAE	F. religiosa L.	โพ
182	LEEACEAE	Leea indica (Burm.f.) Merr.	กะดังใบ	205	MORACEAE	Morus alba L.	หม่อน
183	LILIACEAE	Chlorophytum bichetii Backer	ว่านเศรษฐีเรือนนอก	206	MORACEAE	Streblus asper Lour.	ข่อย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
207	MORINGACEAE	Moringa oleifera Lam.	มะรุม	230	OXALIDACEAE	Averrhoa bilimbi L.	ตะลิงปลิง
208	MUSACEAE	Ensete ventricosum (Welw.) Cheesman	กล้วยแดง	231	OXALIDACEAE	A. carambola L.	มะเฟือง
209	MUSACEAE	Musa (ABB group) "Kluai Hak Muk"	กล้วยหักมุก	232	OXALIDACEAE	Biophytum sensitivum (L.) DC.	กระเทียมยอบ
210	MUSACEAE	M. acuminata Colla	กล้วยไข่	233	OXALIDACEAE	Oxalis corniculata L.	ส้มสังกา
211	MUSACEAE	M. acuminata (Musa (AAA group).)	กล้วยหอมทอง	234	PAEONIACEAE	Paeonia suffruticosa Andrews	โบตัน
212	MUSACEAE	M. balbisiana Colla	กล้วยตานี	235	PANDANACEAE	Pandanus amaryllifolius Roxb.	เตยหอม
213	MUSACEAE	M. ornata Roxb.	กล้วยบัว	236	PANDANACEAE	P. kaida Kurz	เตย
214	MUSACEAE	M. sapientum L.	กล้วยน้ำว้า	237	PASSIFLORACEAE	Passiflora laurifolia L.	เสาวรส
215	MYRSINACEAE	Ardisia ionantha K.Larsen & C.M.Hu	พิลังกาสา	238	PEDALIACEAE	Sesamum indicum L.	งา
216	MYRTACEAE	Eugenia sp.	ชมพู	239	PIPERACEAE	Peperomia pellucida (L.) Kunth	ผักกระสัง
217	MYRTACEAE	Psidium guajava L.	ฝรั่ง	240	PIPERACEAE	Piper betle L.	พลู
218	MYRTACEAE	Syzygium aromaticum (L.) Merr. & L.M.Perry	กานพลู	241	PIPERACEAE	P. nigrum L.	พริกไทย
219	MYRTACEAE	S. cumini (L.) Skeels	หว่า	242	PIPERACEAE	P. retrofractum Vahl	ตีปลี
220	MYRTACEAE	S. malaccense (L.) Merr. & L.M.Perry	ชมพู่มะเหมี่ยว	243	PIPERACEAE	P. sarmentosum Roxb.	ข้าพลู
221	MYRTACEAE	S. jambos (L.) Alston	ชมพู่น้ำดอกไม้	244	PLUMBAGINACEAE	Plumbago zeylanica L.	เจตมูลเพลิงขาว
222	NEPENTHACEAE	Nepenthes mirabilis (Lour.) Druce	หม้อข้าวหม้อแกงลิง	245	PLUMBAGINACEAE	P. indica L.	เจตมูลเพลิงแดง
223	NYCTAGINACEAE	Mirabilis jalapa L.	บานเย็น	246	POLYGONACEAE	Muehlenbeckia platyclada (F. J. Müll.) Meisn.	ว่านตะขาบ
224	NYMPHAEACEAE	Nymphaea lotus L.	บัว	247	POLYGONACEAE	Polygonum odoratum Lour.	ผักไผ่
225	NYMPHAEACEAE	N. pubescens Willd.	บัวสาย	248	PROACEAE	Bambusa blumeana Schult. & Schult.f.	ไผ่สีสุก
226	OLEACEAE	Jasminum sambac (L.) Aiton	มะลิ	249	PROACEAE	B. bambos (L.) Voss	ไผ่รวก
227	OLEACEAE	Myxopyrum smilacifolium Blume subsp. confertum (Kerr) P.S.Green	เหล็กเหลื่อม	250	PROACEAE	B. multiplex (Lour.) Raeusch. ex Schult. & Schult.f.	ไผ่เลี้ยง
228	ORCHIDACEAE	Drymoda siamensis Schltr.	หับทิมสยาม	251	PROACEAE	B. sp.	ไผ่หวาน
229	ORCHIDACEAE	Eulophia graminea Lindl.	หัวข้าวเย็น	252	PROACEAE	B. sp.	ไผ่, ไผ่ป่า

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
253	PROACEAE	Cymbopogon citratus (CD.) Stapf	ตะไคร้	277	RUTACEAE	Citrus hystrix DC.	มะกรูด
254	PROACEAE	Dendrocalamus asper (Schult. & Schult. f.) Backer ex K. Heyne	ไผ่ตง	278	RUTACEAE	C. ichangensis Swingle	มะลัน
255	PROACEAE	Imperata cylindrica (L.) P.Beauv.	หญ้าคา	279	RUTACEAE	C. japonica Thunb.	ส้มจี๊ด
256	PROACEAE	Pogonatherum cablin (Blanco) Benth.	พิมเสน	280	RUTACEAE	C. madurensis Lour.	ส้มมะปิต
257	PROACEAE	Saccharum officinarum L.	อ้อย, อ้อยแดง	281	RUTACEAE	C. maxima (Burm.) Merr.	ส้มโอ
258	PROACEAE	Zea mays L.	ข้าวโพด	282	RUTACEAE	C. medica L. var. medica	มะนาวควาย
259	PUNICACEAE	Punica granatum L.	ทับทิม	283	RUTACEAE	Clausena harmandiana (Pierre) Guillaumin	โปรงฟ้า
260	RHAMNACEAE	Colubrina asiatica (L.) Brongn.	คันทรง	284	RUTACEAE	Feroniella lucida Swingle	มะลั่ง
261	RHAMNACEAE	Ziziphus jujuba Mill.	พุทราจีน	285	RUTACEAE	Glycosmis pentaphylla (Retz.) DC.	ลูกเขยตาย
262	RUBIACEAE	Gardenia angusta (L.) Merr.	พุด	286	RUTACEAE	Micromelum minutum Wight & Arn.	หัลลุด
263	RUBIACEAE	G. carinata Wall.	พุดน้ำบุศย์	287	RUTACEAE	Murraya paniculata (L.) Jack	แก้ว
264	RUBIACEAE	Ixora chinensis Lam.	เข็ม	288	SAPINDACEAE	Dimocarpus longan Lour. subsp. longan	ลำไย
265	RUBIACEAE	I. coccinea L.	เข็มบ้าน	289	SAPINDACEAE	Lepisanthes fruticosa (Roxb.) Leenh.	ชำมะเลียง
266	RUBIACEAE	I. lobbia Loudon	เข็มแดง	290	SAPINDACEAE	Nephelium lappaceum L.	เงาะ
267	RUBIACEAE	Morinda citrifolia L.	ยอบ้าน	291	SAPINDACEAE	Sapindus rarak DC.	ประคำติควาย
268	RUBIACEAE	M. elliptica (Hook. f.) Ridl.	ยอบ้า	292	SAPOTACEAE	Manilkara achras (Mill.) Fosberg	ละมุดฝรั่ง
269	RUBIACEAE	Mussaenda flava (Verdc.) Baker f.	ช้อนทอง	293	SAURURACEAE	Houttuynia cordata Thunb.	ผักคาวทอง
270	RUBIACEAE	Oxyceros horridus Lour.	คัดเค้า	294	SCROPHULARIACEAE	Limnophila aromatica (Lam.) Merr.	ผักแขยง
271	RUBIACEAE	Tamilnadia uliginosa (Retz.) Tirveng. & Sastre	มะคัง	293	SAURURACEAE	Houttuynia cordata Thunb.	ผักคาวทอง
272	RUBIACEAE	Tarenna hoaensis Pit.	จันทนา	294	SCROPHULARIACEAE	Limnophila aromatica (Lam.) Merr.	ผักแขยง
273	RUTACEAE	Aegle marmelos (L.) Corrêa	มะตูม	295	SCROPHULARIACEAE	Lindenbergia philippensis (Cham. & Schltdl.) Benth.	หญ้าน้ำดับไฟ
274	RUTACEAE	Citrus aurantifolia Swingle	มะนาว	296	SCROPHULARIACEAE	Scoparia dulcis L.	กรดน้ำ
275	RUTACEAE	C. aurantium L. var. aurantium	ส้มซ่า	297	SIMAROUACEAE	Brucea javanica (L.) Merr.	ราชดัด
276	RUTACEAE	C.s sp.	มะนาวด่านเกวียน	298	SIMAROUACEAE	Eurycoma longifolia Jack	ปลาไหลเผือก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ลำดับ	ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น
299	SIMAROUBACEAE	Quassia amara L.	ประทัดจีน	322	ZINGIBERACEAE	Alpinia galanga (L.) Willd.	ข่า
300	SMILACACEAE	Smilax glabra Roxb.	ข้าวเย็นใต้	323	ZINGIBERACEAE	Boesenbergia pandurata (Roxb.) Schltr.	กระชาย
301	SOLANACEAE	Capsicum annuum L. var. acuminatum Fingerh.	พริกชี้ฟ้า	324	ZINGIBERACEAE	Boesenbergia rotunda (L.) Mansf.	ขมิ้นขาว
302	SOLANACEAE	Capsicum frutescens L. var. frutescens	พริกชี้หนู	325	ZINGIBERACEAE	Curcuma aromatica Salisb.	ขมิ้นอ้อย
303	SOLANACEAE	Lycopersicon esculentum Mill.	มะเขือเทศ	326	ZINGIBERACEAE	C. longa L.	ดาหลา
304	SOLANACEAE	Physalis angulata L.	โหงเทง	327	ZINGIBERACEAE	C. mangga Valetton & Zijp	มหาหงส์
305	SOLANACEAE	Solanum aculeatissimum Jacq.	มะเขือเปราะ	328	ZINGIBERACEAE	Curcuma xanthorrhiza Roxb.	ว่านขมิ้นคุดลูก
306	SOLANACEAE	S. melongena L.	มะเขือยาว	329	ZINGIBERACEAE	C. zedoaria (Christm.) Roscoe	กระชายดำ
307	SOLANACEAE	S. sanitwongsei Craib	มะเขือต้น	330	ZINGIBERACEAE	Etlingera elatior (Jack) R.M.Sm.	เปราะป่า
308	SOLANACEAE	S. stramonifolium Jacq.	มะเอ็ก, มะเขือปู	331	ZINGIBERACEAE	Hedychium coronarium J. Koenig	ไพล
309	SOLANACEAE	S. torvum Sw.	มะเขือพวง	332	ZINGIBERACEAE	Kaempferia parviflora Wall. ex Baker	ชิง
310	SOLANACEAE	S. trilobatum L.	มะแว้งเครือ	333	ZINGIBERACEAE	K. pulchra Ridl.	ไพลดำ
311	STEMONACEAE	S. collinsae Craib	หนอนตายหยาก	334	ZINGIBERACEAE	Zingiber montanum (J. Koenig ex Retz.) Link ex A. Dietr.	กระเทียม
312	STERCULIACEAE	Kleinhovia hospita L.	หัสคุณเทศ	335	ZINGIBERACEAE	Z. officinale Roscoe	ว่านลิบแสน
313	STERCULIACEAE	Mansonia gagei J.R.Drumm. ex Prain	จันทน์หอม	336	ZINGIBERACEAE	Z. ottensii Valetton	บัวบก
314	STRYCHNACEAE	Strychnos ignatii P.J. Bergius	พญามือเหล็ก	337	ZINGIBERACEAE	Z. zerumbet (L.) Roscoe ex Sm.	ชิง
315	STRYCHNACEAE	S. kerrii A. W. Hill	กล้วยเขียว	338	ZINGIBERACEAE	Curcuma zedoaria (Christm.) Roscoe	ไพลดำ
316	STYRACACEAE	Styrax benzoides Craib	กำยาน	339	UMBELLIFERAE	Centella asiatica (L.) Urb.	กระเทียม
317	TACCACEAE	Tacca chantrieri André	ตีปลาชอน	340	UMBELLIFERAE	Coriandrum sativum L.	ว่านลิบแสน
318	TACCACEAE	T. leontopetaloides (L.) Kuntze	เท้ายายม่อม	341	UMBELLIFERAE	Eryngium foetidum L.	บัวบก
319	THYMELAEACEAE	Enkleia siamensis (Kurz) Nevling	เต้าไห้	342	VERBENACEAE	Sphenodesme pentandra (Roxb.) Jack	ผักชี, ผักหอม
320	TILIACEAE	Muntingia calabura L.	ตะขบ	343	VITACEAE	Cissus quadrangularis L.	ผักชีฝรั่ง
321	ZINGIBERACEAE	Achasma sphaerocephalum (Baker) Holttum					

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าชาวบ้านใน 5 ตำบล อ.เมือง จ.พิษณุโลก ยังคงนิยมใช้พืชสมุนไพรในการรักษาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือโรคพื้นฐาน แม้ปัจจุบันมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แต่ชาวบ้านในช่วงกลุ่มอายุ 65-75 ปี ยังมีการประยุกต์ใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน และได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการทำยาเช่น ยาลูกกลอนและลูกประคบสมุนไพร ได้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพร มีการบันทึกและมีสูตรการทำเป็นของตนเองซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่มีในแต่ละครัวเรือนในชุมชน ตัวอย่างการใช้สมุนไพรแบ่งตามสรรพคุณ ได้แก่ 1) ยาแก้ปวดท้อง เช่น ตะไคร้ (*Cymbopogon citratus*) ใช้กันใบแก่ ๆ ทูบพอแหลก ต้มเอาน้ำดื่ม แก้อาการท้องอืด แน่นจุกเสียด พริกไทย (*Piper nigrum*) ใช้ผลประมาณ 15-20 ผลบดขยี้รับประทาน แก่ลมจุกเสียดแน่น ท้องอืด ท้องเฟ้อ และไหล (*Zingiber cassumunar*) ส่วนของรากและลำต้นใต้ดิน (เหง้า) ใช้รักษาอาการปวดท้อง แก่ลมจุกเสียดแน่น ท้องอืด ท้องเฟ้อ ซึ่งสรรพคุณดังกล่าวสอดคล้องกับชาวลัวะ จังหวัดน่าน (มานิตา, 2542) 2) ยาแก้ท้องเสีย ได้แก่ ฝรั่ง (*Psidium guajava*) ใบแก้ท้องร่วง เป็นสรรพคุณที่สอดคล้องกับชาวกะเหรี่ยง ในเขตอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งใช้ยอดอ่อนของฝรั่งเคี้ยวกินกับเกลือ แก้ท้องร่วงเช่นกัน (ชูศรี และปริทรรศน์, 2545) 3) ยาระบาย ได้แก่ คุณ (*Cassia fistula*) นำฝักแก่มาต้มกับน้ำ และเติมเกลือใช้เป็นยาระบาย เพกา (*Oroxylum indicum*) ฝักและเมล็ดใช้เป็นยาระบายและแก้อาการปวดท้อง เป็นสรรพคุณเดียวกับชาวอาข่า จังหวัดเชียงรายที่ใช้เพกา รักษาอาการปวดท้อง (ปรัชญา และคณะ, 2553) 4) ยาแก้ไข้ ได้แก่ กระเทียม (*Zingiber zerumbet*) ใช้ลำต้นใต้ดิน ราก หัว ย่างไฟพอสุก ตากับน้ำปูนใส คั้นเอาน้ำดื่ม แก้ไข้ตัวร้อน ฟ้าทะลายโจร (*Andrographis paniculata*) นำใบมาตากแห้งบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอนแก้ไข้หัวัด เจ็บคอ ไอ รางจืด (*Thumbergia laurifolia*) แก่ถอนพิษไข้ และตัดลำต้น มาเป่าหูลเวลาหูก้อ ซึ่งพบว่าเป็นวิธีเดียวกันกับชาวมุ บ้านน้ำหล้า ชาวลัวะ บ้านเตยกลาง และชาวกินบ้านแจลง จังหวัดน่าน (ทิพย์สุดา, 2541) 5) ยาแก้หวัด ได้แก่ ขมิ้นอ้อย (*Curcuma zedoaria*) โดยนำหัวขมิ้นอ้อย มาต้มและเติมน้ำผึ้งลงไปผสม นำมารับประทานแก้หวัด 6) ยาห้ามเลือด ได้แก่ ใบสาบเสือ (*Eupatorium odoratum*) ใช้ใบสดตำกับปูน นำมาพอกแผลห้ามเลือด ซึ่งตรงกับการใช้สาบเสือ พอกบนบาดแผลของชาวลัวะ จังหวัดน่าน (มานิตา, 2542)

พืชสมุนไพรที่แยกตามสรรพคุณดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างการใช้สมุนไพรใกล้ตัวในการรักษาโรคที่ไม่รุนแรงของคนในชุมชนที่รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสรรพคุณสมุนไพรบางชนิดตรงกันกับชนเผ่าในภาคเหนือ ซึ่งหากมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ และต่อยอดการออกฤทธิ์ทางยา น่าจะทำให้สามารถอธิบายด้านสรรพคุณต่าง ๆ ของพืชเหล่านี้ได้มากขึ้น การนำพืชมาเป็นอาหารของคนในชุมชนเมืองทั้ง 5 ตำบล มักปลูกพืชไว้ใช้เอง หรือปลูกในแปลงรอบบริเวณบ้านหรือในไร่ และพบว่ามักรับประทานเป็นผักสด ผักลวกทานกับน้ำพริก หรือนำมาทำเป็นอาหาร เช่น แกงเลียง แกงเผ็ด ส่วนของพืชที่เก็บมารับประทาน มักเป็นส่วนยอด เช่น เถา ดอก ฝัก หน่อ พืชบางชนิดไม่นิยมนำไปประกอบอาหาร แต่รับประทานเป็นผลไม้หรืออาหารว่าง คนในชุมชนทั้ง 5 ตำบลส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีการนำดอกไม้ที่สวยงามมาบูชาพระ พันธุ์ไม้ที่มักนิยมปลูกเป็นไม้ประดับเพื่อนำมาบูชาพระและให้ความสวยงาม ได้แก่ ดอกเข็ม ดอกดาวเรือง และดอกพุด และยังคงมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพืช เช่น การเสริมบารมีหรือโชคลาภ เช่น มะยม (*Phyllanthus acidus*) โดย

เชื่อว่าถ้าปลูกไว้บริเวณบ้านจะมีคนนิยมชมชอบ ว่านางคัม (Eurycle amboinensis) เชื่อว่าเป็นว่านมงคล ช่วยคุ้มครองป้องกันอันตรายต่าง ๆ หากปลูกไว้ในบ้านจะมีคุณ ช่วยป้องกันไฟไหม้

นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนบางส่วนยังคงมีวิถีชีวิตในการประดิษฐ์เครื่องใช้ที่ใช้ในชีวิตประจำวันใช้เอง มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำไหลผ่าน มีลำคลองมากมาย ชุมชนแห่งนี้จึงมีการทำเครื่องมือจับ เช่น ไซดักปลา ไซดักกบ ไซดักปลา ที่ใช้ไม้ไผ่หลายชนิดมาสาน เช่น ไม้ป่า (Bambusa sp.) และยังมีการนำไม้ไผ่มาสานเป็นเครื่องใช้อีกด้วย เช่น ตะกร้า นอกจากนี้ในชุมชนยังใช้ประโยชน์จากพืชอีกหลาย ๆ ชนิด เช่น ต้นมะพร้าว (Cocos nucifera) นำก้านจากใบมะพร้าวมาเหลาเป็นไม้กวาดทางมะพร้าว มะม่วง (Mangifera indica) และตะโกนา (Diospyros rhodocalyx) ตัดเป็นแผ่นไม้ใช้ทำที่อยู่อาศัยได้ จากการสำรวจของพืชทั้ง 5 ตำบล สิ่งที่นำเป็นห่วงของคนในชุมชนคือ ความรู้ดังกล่าวยังไม่ได้ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานมากนัก สังเกตได้จากกระแหว่งการสัมภาษณ์ว่ายังคงมีภูมิปัญญาแฝงอยู่ในผู้สูงอายุ ถ้าหากชนรุ่นหลังไม่ได้ติดตามไถ่ถาม ความรู้เหล่านี้ก็อาจจะเลือนหายไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชในเขตตำบลจอมทอง ปากโทก พลายชุมพล บ้านคลองและวัดจันทร์ เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบพืชที่คนในชุมชนนำมาใช้ประโยชน์จำนวน 339 ชนิด 247 สกุล 87 วงศ์ และแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์จากพืชออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) พืชอาหาร 2) พืชสมุนไพร 3) พืชที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ 4) ที่อยู่อาศัยและอุปกรณ์เครื่องใช้ และ 5) พืชที่เป็นไม้ประดับ พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมากที่สุด รองลงมา คือ พืชอาหาร ไม้ประดับ พืชที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ และใช้ทำที่อยู่อาศัยและอุปกรณ์เครื่องใช้ ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการเอื้อเฟื้อสถานที่และอุปกรณ์จากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- ก่องกานดา ชยามฤต. (2541). การเก็บตัวอย่าง. คู่มือจำแนกพรรณไม้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โดมอนด์ พรินติ้ง จำกัด.
- ขวัญฤทัย คำผาเชื้อ. (2553). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ณ ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราณี วานิชกุล. (2551). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากพืชของชุมชนในตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ชูศรี ไตรสนธิ และปริทรรศน์ ไตรสนธิ. (2545). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารพฤกษศาสตร์ไทย, 1(1), 1-23.
- เต็ม สมิตินันท์. (2544). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- เต็ม สมิตินันท์ และวีรชัย ณ นคร. (2534). พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน. ใน รายงานการสัมมนาระดับประเทศเรื่องพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ
- ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล. (2541). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวมุข ชาวละแวก และชาวล้านนาในบางพื้นที่ ของจังหวัดน่าน. เชียงใหม่: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรีชญา ศรีสง่า, สุชาดา วงศ์ภาคำ, วาสนา คำกวน, ตริย์ เป็กทอง, จันทรารักษ์ โตวรานนท์, ทศนีเวช ยะโส และสุรีย์พร นนทชัยภูมิ. (2553). พงศศาสตร์พื้นบ้านของชาวอาข่า หมู่บ้านห้วยหยวกป่าโซ อำเภอแม่ฟ้าหลวงและหมู่บ้านใหม่พัฒนา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. วารสารพจนานุกรมไทย, 3(1), 93-114.

มานิตา ชมเปราะ. (2542). การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านของชาวลัวะ บ้านเตยกลาง ดอยภูคา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.